"حکومەتی یەکگرتوو" یان، زەواجی سیاسی !

خەسرەو سایە

k.saya@ukonline.co.uk

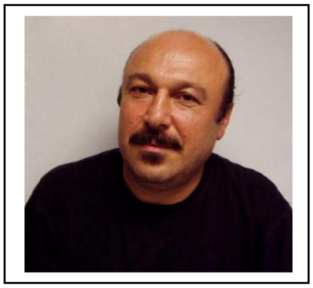

سەرەرای پروپاگەندە وپیداهەلدانی رۆژانەی دەزگاکانی راگەیاندنی یەکیتی وپارتی، بەسەر"یەککگرتنەوەی هەردووئیدارە"دا، کەچی لەبەرامبەردا خەلکی کوردستان ئەم هەنگاوە نەك هەر نەبۆتە جیگای پیشوازی لیکردنیان، بەلکو تادیت دەبیتە مایەی کالتەپیکردن وبەفەرامۆشکردنی. بەلام بەمحالەوە هیشتا وەلامی ئەوپرسیارانە لەشوینی خویدا ماوەتەوە ئایا بەراستی ئەمجارە ئەم دوحیزبە دەیانەوی دەسەلاتەکانیان بەکردەوە یەکخەنەوە؟ ئەگەر ئا هۆی ئەمەچی‌یە؟ لەمەش زیاتر ئایا لەسایەی ئەم هەنگاوەدا خەلکی کوردستان تەنانەت لەکەمترین ئاستدا، ریگایان پێدەدری لەحکومەتە "خەلك"ی‌یەکەی یەکیتی وپارتیدا بەشداری بکەن؟ ئایا بەیەککگرتنەوەی هەردوو ئیدارە خەلکی کوردستان لەگەندەلی ئیداری وفەسادی دسەلاتی ئەم دووحیزبە رزگاریان دەبی ولەماف و ئازادی‌و خزمەت گوزرای‌یەکانیان بەهرەمەند دەبن؟ ئایا ئیدعای "حکومەتی خەلك وموئەسەسات ویاسا" ئەتوانی لەژیر سایەی دەسەلاتی یەکیتی وپارتیدا وافعیەتی هەبی؟..

وەلامی ئەم پرسیارانە تەنها لەورووەوە پیویست نی‌یە کەبمانەویت پەردە لەسەر راستی‌یەکانی سیاسەتیك هەلمالین کەیەکیتی وپارتی بەناوی یەککگرتنەوەی ئیدارەوە لەم دەورەیەدا پەنایان بۆبردووە، بەلکو لەوەش زیاتر وەلامی ئەم پرسیارانە ئەتوانی کۆمەك بکات بەگەلالە کردنەوەی ئالتەرناتیڤی دلخوازی جەماوەر ودانانی وەك ئامانجیك لەبەردەم بزوتنەوەی نارەزایەتی‌یەکانی خەلکی کوردستان کەلەدژی گەندەلی وفەسادی ئیداری کەوتۆتەرێ. بەلام سەرەتا بابزانین چ جۆرە یەککگرتنەوەیەك جیگای مەبەستە:

زەواجی سیاسی ویەکگرتنەوەی ئیجباری:

بەپیچەوانەی پروپاگەندەو پیناسەی یەکیتی وپارتی‌یەوە، ئەوەی هاتۆتەگۆری، یەککگرتنەوەی"دووئیدارەودووحکومەت" نی‌یە، چونکە نە"دووحکومەتیك" وەنە "دووئیدارەیەك" بەمانای واقعی وشەکە لەئارادایە تا باسی یەکخستن و یەککگرتنەوەیان بکری، بەلکو ئەوەی هەیە دەسەلاتی ناوچەیی ئەحزابیکی میلیشیایی و چەکداری سەروو خەلکی‌یە، کەراستەوخۆ بەرهەمی شەری ناوخۆ ودابەشکردنی کوردستانە بەسەر ناوچەکانی نفوزدا. ئەمانە دەسەلاتیکن لەسەرو ئیرادەی خەلکی کوردستان وتەنانەت لەدەرەوەی پرۆسەی قانونی و دیموکراتی وشکلگرتنی هەر حکومەت ودامەزراوەیەك کەلەدینای ئەمرۆدا پیناسەی بۆکراوە، هاتۆنەتە بوون. هەربۆیە ئەوەی بەناوی "یەککگرتنەوەی دوئیدارەوە" ناوزەد دەکری جگەلە زەواجیکی سیاسی وگری بەستی نیوان سەرانی هەردووحیزبی دەسەلاتدار شتیکی زیاتر نی‌یە.. گریبەست وزەواجیکی سیاسی کەلەچوارچیوەی بارووْدوخە نیوخویی‌یەکانی کوردستان وهاتنە پیشەوەی ئەوگۆرانکاریانەدا کەبەدوای نەمانی بەعس، وبەحوکی سەرهەلدانی کۆمەلە بەرژەوەندیەکی هاوبەش پیویستی بۆپەیدابووە.

ناسیونالیزمی کورد بەدوای 15 سال لەدەسەلاتداریتی حیزبەکانی، هیشتا بەمانای واقعی وشە خەلکی کوردستانیان لەگەل حکومەت و سیستەمیکی ئیداری ویاساودامەزراوە بەرەوروو نەکردۆتەوە، هیشتا بۆ بوونی دەولەت و حکومەت ودەستور ویاسا وبەریوەبردن خواستیکی سەرەکی وبنەرەتی خەلکی کوردستانە، کەلەبۆشایدا راگیراوە. قورغکردنی ژیانی خەلك بەزۆری چەك وراگرتنی دەسەلاتیك لەسەر پاشماوە ئیداری و قانونییەکانی حکومەتی بەعسی هەرگیز ناکری بەحکومەت وئیدارە ناو ببری. تەنانەت ئەوەی کەیەکیتی وپارتی بۆ پیناسەکردنی دەسەلاتەکەیان پەیتا پەیتا رژیمی بەعس بەبەهانە وەردەگرن و کردویانەتە نمونەیەك بۆ پیناسەیەکی پیچەوانە بۆدەسەلاتی خویان، بەلام دوای تیپەرکردنی نیوەی تەمەنی حکومەتی بەعس هیشتا نەیان توانیوە رژیم ودەسەلاتیك دابمەزرینن کەلەچاو رژیمی بەعسدا جیگای بەراوردکاری بیت و بەواقعی پیناسەی حکومەت وبەریوەبەردن بیگریتەوە. لەمەش زیاتر خەلکی کوردستان لەتەجروبەی ئیدارەو حوکمرانی ئەحزابی ناسیونالیزمی کوردا، لەگەل شیوەیەك لەدەسەلاتداریتی بەرەورووبون، کەنەك هەر پیناسەیەك بۆماف وئازادی‌یە فەردی‌ومەدەنی‌یەکانیان نەکراوە، تەنانەت نەك هەرئەوەی ئەوان لەگەل دیاردەی کوشتنی ژنان وتیرۆرو برسیتی وهەژاری ونەبوونی خزمەتگوزاری و پەرەسەندنی کۆنەپەرستی وچەندین دیاردەی دزیوی تر بەرەو رووکراونەتەوە، بەلکو ژیانی ئەوان براوەتە نیو پشیوی‌یەکی گەورەی کومەلایەتیەوە، کەتیدا نەیاساو نەدامەزراوەو نەئیدارەکردن مانایان هەیە. لەراستیدا ئەوەی ناوی حکومەت وئیدارەیان لیناوە، جگەلە ماشینیکی کارای کۆکردنەوەی سەروت وسامانی خەیالی لەدەستی بەرپرسیاراندا، لەلایەك وداسەپاندنی نەگبەتی‌و بیمافی و سەرگەردانی بۆ زۆرینەی خەلك، لەلایەکی‌ترەوە

شتیکی زیاتر نەبووە. ئەوەشی کەتائیستا خەلکی ناچارکردووە کەبەمل بەم دەسەلاتانە بدەن، زۆری چەك و مەترسی لەسەر کارمانەوەی رژیمی بەعس بووە. .. بەم راستیانەشەوە هەرچۆنیك بیت دەبی وەلامی ئەوپرسیارە بدریتەوە کەئایا یەکیتی وپارتی بەراستی دەیانەویت ئیدارەو حکومەتەکانیان یەکخەن؟

ووتمان ئەمە زەواج وگریبەستیکی سیاسیەیە. بەلام لەهەر زەواجیکدا عونسووری "جەبر وبەرژەوەندی" ئامادەیە. بریاری یەکیتی وپارتی بۆیەخستنەوەی ئەمارەتەکانیان وەك هەرزەواجیکی سیاسی لەم بنەمایە بەدەرنیەیە. لەمبارەوە ئاماژەدان بەچەند مەسەلە گرنگە:

یەکەم: بارودۆخ لەعیراق بەدوای نەمانی رژیمی بەعس وبەشداری یەکیتی وپارتی لەپرۆژەی دامەزراندنەوەی دەولەتی عیراق وخۆبەستەوەیان بەئەنجامی هەلبژاردنەکان ودارشتنی دەستورو پیکهینانی حکومەتی تازەوە، هەردوو حیزبی بەسیاسەتیکەوە بەستۆتەوە کەچاوی بریوەتە بەرژەوەندیە ئابووریەکان و وەرگرتنی ئیمتیازاتیکی سیاسی لەدەولەتی مەرکەزی تازە دامەزراوی عیراقدا. ئەوبەرژەوەندی هاوبەشانەی کەلەم بارودۆخەدا هاتونەتە پیشەوە، لەپال فشارەکانی ئەمریکا بۆئارام راگرتنی ناوچەی کوردستان، بەپیویست سەرانی یەکیتی وپارتی لەسەر ئاستی کوردستانیش بەرەو نزیك بوونەوە و ریکەوتن لەسەرەوە راپیچ داوە. لیرەدا هەم ئیجباری و هەم بەرژەوەندی لەئارادایە.

دووەم: زیاتر لە10سال بەدوای شەری ناوخدا، مانەوەی تەقسیماتیکی ناوچەیی ودابەشبوونی کوردستان نەلەبەرامبەر خەلك و وەنەبۆ خودی یەکیتی وپارتی جیگای تەبریرە. بەتایبەتی بەدوای گۆرانکاریەکان لەئاستی عیراق وبەنەمانی حکومەتی بەعس ومەترسی دەستدریژی کردنی سەربازی بۆسەر شارەکانی کوردستان، ئیتر ئەم ئارایشتە لەدەسەلاتی ئەحزابی ناسیونالیزمی کورد ناتوانی مەوجودیەتی خوی رابگری بۆیە دەبی ببریتە ئاستیکی ترەوە ولە ئارایشتیکیتردا ریکبخریتەوە. باسی یەکگرتنەوەی هەردووئیدارە بەکردەوە نەمانی روالەتی ئەم دوو دابەشبوونەیە لەپیش چاویخەلك و هاوکاتیش هەلگرتنی بەربەستەکانی سەر ریگای خۆبەستنەوەی سەرمایەداران وپارەدارانی کوردستان ونوینەرانی سیاسی ئەم چینەیە بەبازارو ناوەندەکانی دەسەلاتداریتیەوەیە لەبەغداد.

سیهەم: لەهەموو ئەمانە گرنتر ئالوگۆریکە کەلەجیگاوریگای خەلکدا پیکهاتووە. خەلکی کوردستان رۆژ لەدوای روژ میانەی خۆیانو بەرژەوەندیەکانیان لەگەل دەسەلاتداران دەگرن، هاتنە پیشەوەی بزوتنەوەی نارەزایەتی جەماوەر و راپەرینی شارەکانی رانیەو ئاکری وهەلبجەو کەلا رو خوپیشاندانی لاوان وخویندکاران لەشارەکانی کوردستان وبەرین بوونەوەی نارەزایەتی بەشەکانی خەلك بەدژی گەندەلی و وفەسادی ئیداری ... وهەروەها مامەلەیەك کەیەکیتی وپارتی لەگەل ئەم بزوتنەوەیەدا پەیرەوی دەکات ..هەموویان نیشانەی ئەوەن کەتیکرای دەسەلاتە ناوچەییکانی یەکیتی وپارتی کەوتونەتە بەرامبەر خەلکەوە. حالەتیکی ئاوا دەسەلاتەکانی هەردووحیزب لەبەرامبەر خەلکدا بەپیویست یەکدەخات..ئیستا ئیتر مەترسی راپەرینی خەلك و پەلاماردانی دام و دەزگا ناوچەییەکان، بۆتە واقعیەتیك لەبەردەم یەکیتی وپارتیدا و بەرگرتن ودورخستنەوەی ئەم مەترسیەش بەر لەهەر شتیك یەکخستنی دەزگاکانی سەر کوت ودادگا و ئاسایش وپیشمەرگەی هەردوولا دەخوازی..

هەموو ئەم واقعیەتانەی سەرەوە سەلیمنەری ئەوەن کەیەکیتی وپارتی نەئەهلی ئەوەن دەستبەرداری دەسەلاتی ناوچەییان بن و وحکومەتیکی شایستە بەخەلکی کوردستان دامەزرینن وەنە دەیانەوی ودەتوانن دەسەلاتیکی مەدەنی دابمەزرینن کە مانای حکومەت و ئیدارەکردنی هەبی. بەلکو ئەوەی ئەوان مەبەستیانە زەواجیکی سیاسی و گریبەستیکە لەسەرەوە بەمەبەستی بەرەو پیرەوەچوونی ئەو بەرژەوەندیانە و ئەو مەترسیانەی کەلەبارودۆخەکانی ناوخوی کوردستان ولەوەزعیەتی ئیستادای عیراقدا پەیدابوون. ئەگەریش باسی یەکگرتنەوەی دووئیدارە دەکەن تەنها بەمانای یەکخستنی هیزی هاوبەش ونواندنی دەسەلاتیکی هاوبەشە لەبەرامبەر خەلك و ئیعترازاتەکانیاندا. بەواتایەکیتر ئەمەیەکگرتنی ئەوانە لەبەرابەر خەلکدا.

"حکومەتی خەلك" و "حکومەتی یەکگرتوو":

هیچ شتیك لەوە پوچتر نیەیە، کەیەکیتی وپارتی یەخستنەوەی دەسەلاتەکانیان بەحکومەتی خەلك ناودەبەن، ئاخر ئەوانیك کەهیچ ئیعتباریکی خەلکیان لانیەیەو لەسەرو بریاری ئەوانەوە شەری ناوخۆیان هەلایساند و کوردستانیان دابەشکرد و دەستیان برد بۆ هەزارویەك سیاسەتی چەوت، ئەوانیك کە رۆژانە خەلك فریێ دەدەنە نیو زیندانەکانی ئاسایشەوە وتەقە لەخوپیشاندانی خەلك دەکەن وهەرکەسیك ئیعترازیکی ببی، بەتابووری پینجەم ناوزەدی دەکەن، ئیستا چۆنە وا باسی حکومەتی خەلك دەکەن! ئایا ئەمە بانگەشەیەکی درۆ نیەیە، وەختیك لەپشتی سەری خەلکەوە گریبەست لەسەر دەسەلات بکەن ووەزارەت وبەریوەبەرایەتیکانتان لەنیو خوتان وهاوپەیمانتاندا دابەشبکەن؟ بەراستی ئەوە چۆن

حکومەتیکی خەلکی‌یە کەئیوە پیشکەشی دەکەن لەکاتیکدا نەنوینەرانی خەلك تیایدا بەشدارە و نەئەوان ئاگاداری بەرنامەو دەستورەکەین کەبریارە لەبەریوەبردنی ولاتدا پەیرەوی لیبکری.

لەباسی حکومەتی یەکگرتووی کوردستانیشدا بەراستی کی دەتوانی بەوهیزانە بروابکات کەئامادە نەبوون دەسەلاتی فیفتی بەفیفتی نیوان خۆشیان بسەلیمن، ئایا دامەزراندنی حکومەتی یەکگرتووی کوردستان ئەتوانری لەدەرەوەی دەستووری ولاتیك ولەنادیار مانەوەی چارەنوسی کوردستانەوە، دەستی بۆبریتت؟ ئایا کوردستانیك کەهیشتا نەخۆی دەولەتیکە ونەبەشیکە لەدەولەتیك تەنانەت نە ناسنامەی ولاتی بوونی دەزانری ولەکەناریشەوە بەدیار گیژاوی تیرۆریزم وشەری تایەفەگەری‌یەوە راگیراوە، دەتوانری ببیتە خاوەنی حکومەتیکی یەکگرتوو؟

ئەوەی کەپارتی ویەکیتی لەبارەی حکومەتی خەلك و حکومەتی یەکگرتووەوە دەیلین، جگەلە درۆیەکی سیاسی وچاوبەستکردنی خەلك شتیکی تر نی‌یە. ئەوەی ئەوان دەیانەویت بەم ناوەوە پیشکەشی خەلکی بکەن تەنانەت نە تیکەلکردنی تەواوی دەسەلاتەکانی ئیستایە ونەدەتوانی کوتایی بە دەسەلاتی میلیشیای وبان خەلکی بهینی، بەلکو ناونیشانیکە بۆ ریکەوتن و تەقسیمکردنەوەی دەسەلاتی هاوبەشیانە لەژیر ناوی یەخستنی چەند وەزارەتیك وچەند بەریوەبەرایەتی‌یەکدا.

هاتنەکایەوەی حکومەتیکی یەکگرتوو کەشایەنی خەلکی کوردستان بیت کاتیك دەتوانی بەکردەوە بیتەدی، کەلەپیشدا چارەنوسی کوردستان زانراوبکری، یانی کوردستان ببیتە دەولەت و لەوەزعیەتی نامەعلومی ئیستای وەك ولاتیك دەربیت، پاشان ببیتەخاوەنی دەستور وریسایەك کە هەم خەلك تیادا دەخالەتی بوبیت وهەم هیزەکان پیوەی موتەعەهد کراین. بەبی ئەمە باسی حکومەتی یەکگرتوو، تەنها مەسرەفی راگەیاندن هەیە و بۆ چاوبەستی خەلکە.

قسەی ئاخر:

بیگومان کوتایی هینان بەدەسەلاتە ناوچەیی‌یەکانی پارتی ویەکیتی و هەلگرتنی تەقسیماتیك کەبەسەر خەلکەوە داسەپاوە، یەکیك لە خواستەکانی خەلکی کوردستانە، بەلام بەدی هاتنی ئەم خواستە هاوتایە بەهینانە کایەوەی حکومەت و دەسەلاتیك کەلەگەل تەوەقوعات و خواستەکانی خەلکیدا دیتەوە. بەبی دەخالەتی خەلك و ئامادەبوونی نوینەرانی هەلبژیردراوی خەلك لە دەسەلات و شیوەی حکومرانیدا، پیکهاتنی هەرجۆرە حکومەتیك ناتوانی ئەم تەوەقوعات و خواستەی خەلکی بەدی بهینی. بەلام لەم پیناوەدا سەرەتا خواستی سەربەخۆیی کوردستان ودامەزراندنی دەولەتیکی نەقەومی ونەئاینی، ئەتوانی بەردی بناغەی ئەو حکومەتە بیت کەوەلامی خواستەکان و تەوەقوعاتی خەلکی بداتەوە وهاوکات کوردستان لەم سەرگەردانی و نادیارمانەوەی چارەنوسەدا دەربکیشی و کوتایش بهینی بەدەسەلاتی میلیشیایی وئەحزابی چەکدار و ریگا بکاتەوە بۆ هینانەکایەوەی حکومەتیکی مەدەنی وپرۆسەی بەمەدەنی کردنی دەسەلات لە کوردستاندا. هەربۆیە نابی لەباری سیاسی‌یەوە خەلکی کوردستان بەرامبەر بەم هەنگاوەی یەکیتی وپارتی ویکگرتنەوەی ئیدارەکانیان بەبی موبالاتی‌یەکی سیاسی بگەن، چونکە هەردووحیزبی دەسەلاتدار خەریکن یەکگرتنەوەی دەسەلاتەکانیان بە"حکومەتی خەلك وجەماور"، "حکومەتی موئەسەسات و قانون"، "حکومەتی خزمەتگوزاری" وشتی لەمبابەتە ناوزەد دەکەن.

دەبی لەنیوکەشوهەوای نارەزایەتی وئیعترازاتەکانی ئەمرۆی خەلکی کوردستاندا باسی جۆری حکومەت وئیدارەو دەسەلاتی دلخوازی جەماوەر بەرووی دەسەلاتدا بهینریتە کایەوە. خەلکی کوردستان نابی راوەستانەوەیان بەدژی گەندەلی بەتەنها لەئاستی داوای باشبوونی ژیان وهینانەدی خزمەتگوزاری‌یەکان بمینیتەوە و لەخوارەوە راوەستن ودەسەلات وحکومەتیش بۆسەرانی یەکیتی وپارتی بەجی بهیلن. بەتایبەتی کەباشترکردنی گشتی ژیانی کۆمەلایەتی خەلك وجیگیرکردنی خواستەکان بەبی دەخالەتی سیاسی هەر ئەوخەلکە لەکاروباری حکومەتو بەدەسەتەوە گرتنی ئەلقەکانی دەسەلات هەم لەسەرەوە وهەم لەخوارەوە ناتوانری هەول وخەباتی جەماوەر بەئەنجامیکی ئەکید ومسۆگەر بگەیەنی وتەنانەت ئەو دەستکەوتانەی کەبەدەست دین بۆ دریژماوە بمینیتەوە. خەلکی دەبی بگەنە ئاستیك کەهەم داوایان ببیت و هەم دەسەلاتی جیبەجی‌کردن و جیگیرکردنیان لەیاسا ونەزمی کۆمەلایەتیدا هەبی.. بۆگەیشتن بەحالەتیکی ئاواش نابی ریگابدەن کلاوی "حکومەتی یەکگرتووی" یەکیتی وپارتیان بچیتەسەر، بەلکو دەبی هەر ئەمرۆ ئەوان بۆ خواستی سەربەخۆیی کوردستان و دامەزراندنی حکومەتیکی سکولاری نەقەومی بینە مەیدانەوە و ژیانی خۆیان و داهاتووی نەوەکانیان لەکایەی سیاسی ئەحزابی ناسیونالیستی کورد دەرکیشن. ئەمە تەنها وەلامیکە بەزەواجیکی سیاسی کەیەکیتی وپارتی خەریکن بەناوی "حکومەتی یەکگرتوو وخەلکی"یەوە دەستی بۆدەبەن.... 2006/4/26